

ลำโพง

ชื่อสามัญไทย ลำโพง ลำโพงขาว ลำโพงแดง มะเขือบ้า มะเขือบ้าดอกดำ

ชื่อสามัญอังกฤษ Thorn Apple

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Datura metel* L.

วงศ์ Solanaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ลำโพงเป็นไม้ล้มลุก อายุ 1-2 ปี ทรงพุ่มสูงประมาณ 1 เมตร มีการแตกกิ่งก้านสาขามาก ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตามง่ามใบหรือส่วนยอด ลักษณะดอกเป็นรูปแตร กลีบดอกสีขาวอมม่วง หรือสีขาวอมม่วงเหลือง ผลรูปทรงกลมและปกคลุมด้วยหนามทั่วทั้งผล เมื่อผลแก่จัดจะแตกออกภายในมีเมล็ดสีน้ำตาลลักษณะกลมแบนจำนวนมาก

ลำโพงพบได้ทั่วไปตามริมถนนที่มีความชื้นสูง

ประโยชน์ทางยา

ใบลำโพง ใช้รักษาอาการกล้ามเนื้อแผลเรื้อรัง ทั้งต้นใช้เป็นยาระงับปวด เมล็ดใช้แก้ปวดเมื่อยขัดยอก

ประโยชน์ในตำรับยารักษาอาการปวดเมื่อย จากเอกสารสมุนไพร

ใช้เมล็ด 30 กรัม ทูบพอแตก แช่น้ำมันพืช ใช้ทาบริเวณที่ปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ใบลำโพง ตำพอกแก้โรคผิวหนัง กลากเกลื่อน

ผกากรอง

ชื่อสามัญไทย ผกากรอง เบญจมาศป่า สาบแร้ง ยี่สุน หญ้าสาบแร้ง สามสิบ หญ้าสาบแล้ง

ชื่อสามัญอังกฤษ Lantana

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lantana camara* L.

วงศ์ Verbenaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ผกากรองเป็นไม้พุ่มกึ่งเถาเลื้อยสูง 1-2 เมตร อายุยืนหลายปี ระบบรากเป็นระบบรากแก้ว ลำต้นเป็นเหลี่ยมแตกกิ่งแขนงมาก หนามงอ้งมลงตามลำต้น ใบเป็นใบเดี่ยวออกจากลำต้นและกิ่งเป็นคู่ด้านตรงกันข้าม ใบรูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบแหลม โคนใบกว้าง ใบยาว 3-9 เซนติเมตร หลังใบมีขนเล็กน้อย ใบเป็นคลื่นขรุขระ ด้านท้องใบมีขนมากกว่าด้านหลังใบขอบใบเป็นแบบหยักฟันเลื่อย ก้านใบยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ดอกเป็นดอกช่อแบบซี่ร่มกว้าง 2-4 เซนติเมตร กลีบดอกมีหลายสีเช่น ชมพู แดง เหลือง ส้มและขาว โคนกลีบดอกจะหลอมรวมกันเป็นหลอด ส่วนปลายกลีบดอกจะแผ่บานออกเหมือนปากแตรและมีรอยแยกทำให้แบ่งกลีบดอกออกเป็น 4-5 กลีบ กลีบเลี้ยงสีเขียว เกสรตัวผู้มี 4 อันติดอยู่บนกลีบดอก ในตำแหน่งสูง 2 อันและต่ำ 2 อัน ผลเป็นชนิดดรู๊ป รูปทรงกลม ภายในมีเมล็ด 1-2 เมล็ด ผิวผลเมื่อยังเล็กสีเขียวเมื่อแก่สีม่วงดำหรือสีดำ

ผกากรองพบได้โดยทั่วไปตามป่าละเมาะตามเรียกสวนไร่นาต่าง ๆ ริมทาง ริมถนน ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์ทางยา

ใบใช้รักษาอาการคันตามผิวหนัง หิด แก้มวม และช่วยขับลม ดอกใช้รักษาโรคยุงกัด ปวดท้องห้ามเลือด และอาการคันตามผิวหนัง รากใช้รักษาไข้หวัด ปวดศีรษะ ปวดฟัน และคางทูม

ประโยชน์ในตำรับยาแก้ปวดท้องอาเจียนจากเอกสารสมุนไพร

ใช้ดอกสด 10-15 ดอก ผสมเกลือแกงเล็กน้อย ต้มใช้น้ำดื่มหรือใช้ดอกแห้ง 6-15 กรัม ชงน้ำร้อนดื่มรักษาอาการดังกล่าว

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ดอกผกากรองพอประมาณตำพอกแก้ปวดหลัง

พ็นงเชี้ยว

ชื่อสามัญไทย พ็นงเชี้ยว หญ้าหนวดเสือ หญ้าหางงู สี่บาทสารพัดพิษ

ชื่อสามัญอังกฤษ Braziliantea

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Stachy tarpheta indica* Vahl

วงศ์ Verbenaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

พ็นงเชี้ยวเป็นพืชล้มลุกทรงพุ่มสูงประมาณ 50 เซนติเมตร ลำต้นมีการแตกกิ่งก้านสาขา
มาก ใบเป็นใบเดี่ยวรูปไข่ ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบหยัก ใบกว้าง 2-3 เซนติเมตร ยาว 4-6
เซนติเมตร ดอกออกเป็นช่อตามปลายยอด ดอกมีขนาดเล็ก กลีบดอกมี 5 กลีบ สีม่วงอ่อน ผลจะมี
กลีบเลี้ยงห่อหุ้ม เมื่อแก่ผลจะแตกออกมา

พ็นงเชี้ยวพบได้ทั่วไปตามที่รกร้างว่างเปล่า ทุ่งนา ริมถนนข้างทาง

ประโยชน์ทางยา

ทั้งต้นใช้รักษา โรคตาแดง โรคกระเพาะ โรคผิวหนัง ขับพยาธิ ใบรักษาคออักเสบ เปลือกต้น ใช้
รักษาอาการท้องเสียและโรคบิด

ประโยชน์ในตำรับยารักษาคออักเสบจากเอกสารสมุนไพโร

ใช้ใบสดตำละเอียดผสมน้ำตามเล็กน้อยใช้อมเพื่อรักษาอาการดังกล่าว

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ใช้ทั้งต้นพอประมาณ ต้มกินน้ำใช้รักษาอาการ นิ้วในไต ใช้ขับปัสสาวะ และรักษาอาการ
ประจำเดือนมาไม่ปกติ

เถาคัน

ชื่อสามัญไทย เถาคัน เถาคันขาว เถาคันแดง เครือหุนแปะ ปูนแปแดง หุนแปขาว

ชื่อพื้นเมืองปัตตานี เขาคัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cayratia trifolia* (L.) Domin

วงศ์ Vitidaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

เถาคันเป็นไม้เลื้อยที่ชอบขึ้นปกคลุมต้นไม้ใหญ่ หรือเลื้อยไปตามผิวดิน บริเวณโคนของก้านใบจะมีมือจับทำให้สามารถยึดเกาะกับสิ่งต่าง ๆ เพื่อช่วยพยุงลำต้น ลำต้นมีสีเขียว ใบเป็นใบประกอบมีใบย่อย 3 ใบ ใบย่อยรูปไข่ ปลายใบแหลม โคนใบสอบ รูปร่างขอบใบเป็นแบบจักฟันเลื่อย ดอกเป็นดอกช่อ ขนาดใหญ่ ช่อดอกแบนและแน่น ผลรูปทรงค่อนข้างกลม ขนาดเล็กกว่ามะเขือพวงเล็กน้อย ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีดำ

เถาคันมักพบเห็นได้ทั่วไปทั้งในที่ราบลุ่ม ป่าไม้เบญจพรรณ ป่าละเมาะและที่รกร้างทั่วไป

ประโยชน์ทางยา

ลำต้น ใช้ขับเสมหะ ขับลม รักษาอาการฟกช้ำภายใน ใบใช้รักษา แผลฝีหนอง ผลอ่อนใช้ขับลม ฟอกโลหิต ขับเสมหะ แก้ลมวิงเวียน รักษาแผลฝีหนอง ผลแก่(สุก) ห้ามรับประทานจะทำให้เกิดอาการคัน

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

เถาของต้นเถาคันใช้ต้ม กินน้ำแก้ไข้

เอื้องหมายนา

ชื่อสามัญไทย เอื้องหมายนา เอื้องดิน เอื้องช้าง เอื้องต้น

ชื่อพื้นเมืองปัตตานี เอื้องนา

ชื่อสามัญอังกฤษ Crape ginger

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Costus speciosus* (Koen) Smith

วงศ์ Zingiberaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

เอื้องหมายนาเป็นพืชล้มลุก ลำต้นกลมอาน้ำไม่แตกแขนง ใบเป็นใบเดี่ยวสีเขียวออกจากลำต้นแบบเวียนรอบ ใบรูปร่างเรียวยาวแหลม ปลายใบแหลมฐานใบมน ขอบใบเรียบ โคนใบมีขน ดอกออกเป็นช่อบริเวณปลายยอด ดอกย่อยมีกลีบเลี้ยง 2 กลีบ ดอกตูมมีใบประดับเป็นกาบสีแดงห่อหุ้มกลีบดอกส่วนโคนหลอมรวมติดกัน ปลายกลีบดอกบานออกเป็นรูปปากแตร ดอกสีขาวใจกลางสีเหลืองอ่อน ขอบใบเป็นหยักคลื่น ผลรูปทรงกลมมีเนื้อสีแดง ขอบกลีบเลี้ยงติดอยู่ที่ผล เมล็ดสีดำ

เอื้องหมายนาพบทั่วไปตามที่ชุ่มชื้น ริมหนองน้ำ ลำคลองต่าง ๆ

ประโยชน์ทางยา

เหง้าเอื้องหมายนาใช้เป็นยาขับปัสสาวะ รักษาอาการตกขาว โรคติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ ฆ่าพยาธิ และรักษาแผลบวมอักเสบ

ประโยชน์ในตำรายาของหมอพื้นบ้าน

ทั้งต้นของเอื้องหมายนา นำไปตำรวมไ้แก่ฝิ่นแดงตามผิวนหนัง

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อไทย ลักษณะพืช แหล่งสำรวจพบ และประโยชน์ทางยาของพืชสมุนไพรที่สำรวจพบใน
อำเภอเมือง และอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ลักษณะพืช	แหล่งสำรวจพบ	ประโยชน์ทางยา
1. วงศ์ Acanthaceae				
<i>Ruellia tuberosa</i> L.	ด้อยตั้ง	H	พบทั่วไป	ใบ แก้ปวดฟัน เมล็ด ใช้จุดมีหนอง
<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl	เหงือกปลาหมอ	US	ที่โล่งแจ้งใกล้ แหล่งน้ำ	ใบ ใช้รักษาฝีแผลอักเสบ เมล็ด แก้ไข้ ขับเลือด
2. วงศ์ Amaranthaceae				
<i>Gmophrena celosioides</i> Mast.	บานไม่รู้โรยดอก ขาว	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น ใช้ขับปัสสาวะ แก้กามโรค บิด นิ้ว
<i>Amaranthus viridis</i> L.	ผักโขม	H	พบทั่วไป	ใบ แก้โรคผิวหนัง ราก ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ทั้งต้น แก้พิษ ขับมีหนอง
<i>Amaranthus spinosus</i> L.	ผักโขมหนาม	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น แก้บิด มูกเลือด นิ้ว
<i>Alternanthera sessilis</i> (L.) DC.	ผักเบ็ดไทย	H	พบที่โล่งแจ้ง ตามชายฝั่งทะเล	ต้น ใช้พอกโลหิต ใบ แก้พิษงู ราก ขับระดู ทั้งต้น ขับปัสสาวะ แก้ไข้
<i>Achyranthes aspera</i> L.	พญานาค	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น รักษาไข้มาลาเรีย รักษาแผล นิ้ว ราก แก้บิด แก้ปวดตามข้อ
<i>Cyathula prostrata</i> (L.) Blume	พญานาคแดง	H	พบทั่วไปตามที่ ชื้น	ทั้งต้น ใช้ขับน้ำ แก้บิด ขับประจำเดือน
<i>Celosia argentea</i> L.	หงอนไก่แดง	H	ที่รกร้างว่างเปล่า	ทั้งต้น แก้ไข้ แก้ท้องอืด แก้อาการปวดศีรษะ
3. วงศ์ Apocynaceae				
<i>Catharanthus roseus</i> G.Don.	แพงพวย	ST	พบทั่วไป	ใบ แก้ท้องผูก แก้มะเร็ง ราก ฆ่าพยาธิ ขับระดู ทั้งต้น รักษาเบาหวาน มะเร็ง
4. วงศ์ Araceae				
<i>Pistia stratiotes</i> L.	จอก	AgH	หนองน้ำ	ทั้งต้น ใช้ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ
<i>Amorphophallus campanulatus</i> Blume ex. Decne	บุก	H	ที่ราบลุ่ม	หัว ใช้ขับเสมหะ รักษาฝี ขับมีหนอง
<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) Schott	อูดพิต	H	พบทั่วไป	หัว ใช้ กัดเถาดานในท้อง รักษาโรคผิวหนัง ราก รักษาริดสีดวงทวาร
5. วงศ์ Asclepiadaceae				
<i>Calotropis gigantea</i> (L.) R.Br.	รัก	US	ริมถนน ป่าละเมาะ	ดอก รักษาอาการไอ หืด ใช้หัวดี เปลือก ใช้ขับน้ำเหลืองเสีย ยาง ใช้เป็นยาถ่าย

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ลักษณะพืช	แหล่งสำรวจพบ	ประโยชน์ทางยา
6. วงศ์ Boraginaceae				
<i>Hilotropium indicum</i> L.	หญ้าวงช้าง	H	ที่รกร้าง ริมถนน	ทั้งต้น ใช้แก้พิษ ขับปัสสาวะ รักษาแผลต่างๆ
7. วงศ์ Capparaceae				
<i>Cleome gynandra</i> L.	ผักเสี้ยนนก	H	พบทั่วไป	ใบ แก้ปวดเมื่อย เมล็ด ขับปัสสาวะ
<i>Cleome viscosa</i> L.	ผักเสี้ยนผี	H	พบทั่วไป	ใบ ขับปัสสาวะ ดอก ฆ่าเชื้อโรค ขับพยาธิ ราก รักษาเลือดออก ตามโรฟัน ทั้งต้น ขับลม แก้ปวด บวม
8. วงศ์ Caryophyllaceae				
<i>Drymaria cordata</i> Blume	หญ้าเกล็ดหอย	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น รักษาแผลบวมช้ำ
9. วงศ์ Commelinaceae				
<i>Commelina benghalensis</i> L.	ผักปลานใบกว้าง	H	พบทั่วไปตาม ที่ชื้น	ลำต้น ใช้ระงับปวด รักษาโรคเรื้อน
<i>Commelina diffusa</i> Burm.f.	ผักปลานใบแคบ	H	พบทั่วไป ที่ชื้น	ทั้งต้น ใช้รักษาแผลฝีหนอง
10. วงศ์ Compositae				
<i>Eclipta orostrata</i> L.	กะเม็ง	H	พบทั่วไป ริมน้ำ	ลำต้น รักษาเมเร็ง ตกขาว ใบ, ราก รักษาโรคผิวหนัง ดอก รักษาดีซ่าน ทั้งต้น รักษาแผลในปาก
<i>Pluchea indica</i> (L.) Less.	ขลุ้	S	พบทั่วไป ที่ลุ่ม ชายฝั่งทะเล	ใบดอก แก้ไข้ เปลือก แก้ริดสีดวงจมูก ทั้งต้น ขับปัสสาวะ
<i>Elephantopus scaber</i> L.	โตไม่รู้ล้ม	H	ทุ่งนา	ใบ รักษาแผลสด ราก แก้ปวดฟัน ทั้งต้น แก้ไข้ นิ้ว ดีซ่าน
<i>Spilanthes acmella</i> (L.) Murr	ผักคราดหัวแหวน	H	ที่ลุ่ม ที่ชื้นแฉะ	ใบ, ดอก แก้ปวดฟัน ปวดศีรษะ ลำต้น แก้ไข้หวัด ราก ขับปัสสาวะ ยาระบาย ทั้งต้น รักษาอาการคัน เริม
<i>Synedrella nodiflora</i> (L.) Gaertn.	ผักแครด	H	พบทั่วไป	ใบ แก้ปวดท้อง ยาระบาย ทั้งต้น แก้ปวดศีรษะ สมานแผล
<i>Ageratum conyzoides</i> L.	สามแรงสามกา	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น ขับลม ขับปัสสาวะ
<i>Chromolaena odorata</i> (L.) King et Robyns.	สามเสือ	US	พบทั่วไป	ก้านใบ ใบ รักษาแผลสด ห้ามเลือด
<i>Vermonia cinerea</i> (L.) Less	หญ้าละออง	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น แก้กตาแดง กลากเกลือ แก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ
<i>Emilia sonchifolia</i> (L.) DC.	หูลาซอน	H	พบทั่วไป	ลำต้น ใช้แก้เจ็บคอ ท้องร่วง แก้ฝีหนอง

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ลักษณะพืช	แหล่งสำรวจพบ	ประโยชน์ทางยา
11. วงศ์ Convolvulaceae				
<i>Ipomoea pes-tigridis</i> L.	ขยุ่มดินหมา	CH	พบทั่วไป	ทั้งต้น ใช้ระงับพิษสุนัขบ้า ใบ รักษาอาการไอเป็นเลือด เมล็ด แก้โรคท้องมาน งูสวัด
<i>Ipomoea aquatica</i> Forsk.	ผักบุ้ง	CH	พบทั่วไปตามที่ ขึ้นแฉะ	ใบ ยอด เป็นยาระบาย ทั้งต้น รักษาโรคผิวหนัง ถอนพิษไข้ ราก รักษาอาการไอ ปวดฟัน อาการตกขาว
<i>Ipomoea pes-caprae</i> (L.) R.Br.	ผักบุ้งทะเล	CH	พบทั่วไปตามชาย ฝั่งทะเล	ใบ แก้ลมจุกเสียด ถอนพิษ เมล็ด ใช้เป็นยาระบาย ราก แก้กะเพาะปัสสาวะอักเสบ
<i>Ipomoea cairica</i> (L.) Sweet	ผักบุ้งริ้ว	CH	พบทั่วไป	ใบ แก้คันตามผิวหนัง ฝี ลำต้น แก้เหน็บชา เมล็ด เป็นยาระบาย ทั้งต้น ใช้แก้หัว ฝี ไอ
<i>Cuscuta chinensis</i> Lam.	ฝอยทอง	CH	พบทั่วไป	ลำต้น แก้บิด ตกเลือด เมล็ด เป็นยาบำรุง ทั้งต้น แก้เกลือขัดยอก
12. วงศ์ Cucurbitaceae				
<i>Bryonia laciniosa</i> L.	ขี้กาขาว	CH	ที่รกร้างว่างเปล่า	เถา, ใบ ใช้ดับพิษต่างๆ ผล รักษาโรคผิวหนัง
<i>Momordica charantia</i> L.	มะระขี้นก	CH	ที่รกร้าง	ผล แก้อ่อนใน เมื่ออาหาร เมล็ด บำรุงกำลัง ราก แก้บิด แผลอักเสบ
13. วงศ์ Cyperaceae				
<i>Kyllinga brevifolia</i> Rottb	กกดอกขาว	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น รักษาไข้หวัด หัว ใช้ขับลมในกระเพาะ
<i>Cyperus rotundus</i> L.	หญ้าแห้วหมู	H	พบทั่วไป	หัว แก้ปวดท้อง ขับปัสสาวะ ขับลม
14. วงศ์ Euphorbiaceae				
<i>Excoecaria agallocha</i> L.	ตาตุ่ม	T	ที่รากลุ่มชายฝั่ง ทะเล	ใบ เปลือก ยาง ใช้เป็นยาถ่าย ราก ใช้ขับลม
<i>Acalypha indica</i> L.	ตำแยแมว	US	พบทั่วไป	ใบ ลำต้น ใช้ขับเสมหะ ฆ่าพยาธิ
<i>Euphorbia hirta</i> L.	น้ำนมราชสีห์	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับพยาธิ
<i>Euphorbia thymifolia</i> L.	น้ำนมราชสีห์เล็ก	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น แก้ไข้ ท้องร่วง บิด รักษาโรคผิวหนัง ทวาร
<i>Ricinus communis</i> L.	ละหุ่ง	US	ที่รกร้าง ริมถนน	ใบ ใช้ขับน้ำนม ขับลม เมล็ด แก้ปวดเมื่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ลักษณะพืช	แหล่งสำรวจพบ	ประโยชน์ทางยา
<i>Phyllanthus urinaria</i> L.	หญ้าไต่ใบ	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น แก่ตีซาน บิด ท้องร่วง ไข้หวัด
<i>Jatropha gossypifolia</i> L.	สบู่แดง	US	ริมถนน, ที่รกร้าง	ใบ, เมล็ด รักษาผื่นคัน หิด
<i>Euphorbia heterophylla</i> L.	หญ้ายาง	H	พบทั่วไป	น้ำยาง รักษาหิด แผลพุพอง ทั้งต้น พอกฝี
15. วงศ์ Flacourtiaceae		T	ป่าละเมาะ ริม ถนน	ราก ขับเหงื่อ เนื้อไม้ แก่ท้องร่วง บิด
<i>Flacourtia jangomas</i> (Lour.) Raeusch	ตะขบไทย			
16. วงศ์ Gramineae				
<i>Imperata cylindrica</i> (L.) Raeusch.	หญ้าคา	H	พบทั่วไป	ลำต้น แก้ไข้ ขับปัสสาวะ
<i>Chrysopogon aciculatus</i> Trin	หญ้าเจ้าชู้	H	ริมถนน	ทั้งต้น ใช้แก้ไข้หวัด
<i>Panicum repens</i> L.	หญ้าชันอากาศ	H	ที่รกร้างว่างเปล่า	ทั้งต้น ใช้ขับปัสสาวะ แก้ปวด ไต
<i>Eleusine indica</i> (L.) Gaertn.	หญ้าตีนกา	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น ใช้แก้ ปวดไข้ แก้บิด ฝี แผลอักเสบ
<i>Dactyloc tenium aegyptium</i> (L.) Beauv	หญ้าปากควาย	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น ขับปัสสาวะ แก้ไข้
17. วงศ์ Labiatae				
<i>Vitex trifolia</i> L. Var. <i>simplicifolia</i> cham.	กนทีสอทะเล	CrS	พบทั่วไปตามชาย ฝั่งทะเล	ดอก ใช้ขับพยาธิ เปลือก แก้อาการคลื่นเหียน เมล็ด ใช้ระงับปวด ทั้งต้น รักษาโรคผิวหนัง
<i>Clerodendrum paniculatum</i> L.	นมสวรรค์	US	ที่รกร้าง ป่า ละเมาะ	ใบ แก้ฝีตาช ดอก แก้แมลงกัดต่อย ราก รักษาวัณโรค ทั้งต้น แก้ไข้
<i>Hyptis suaveolens</i> (L.) Poit.	แมงลัก	H	ริมถนน ที่รกร้าง	ใบ แก้หวัด ขับลม เมล็ด เป็นยาระบาย
18. วงศ์ Leguminosae				
<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	ชุมเห็ดเทศ	S	ป่าละเมาะ ที่ชุ่ม ชื้น	ใบ ใช้เป็นยาระบาย ฆ่าพยาธิ เมล็ด แก่ท้องผูก ทั้งต้น แก่ริดสีดวง
<i>Senna tora</i> (L.) Roxb.	ชุมเห็ดไทย	S	ริมถนน	ใบ ลำต้น แก้ไข้หวัด ยาระบาย ใบ รักษาไข้มาลาเรีย
<i>Phaseolus lathyroides</i> (L.) f.	ถั่วแระผี	US	ริมถนน	ราก ใช้ขับนิ่ว ใบ ลำต้น ใช้ขับลม เมล็ด บำรุงเส้นเอ็น
<i>Mimosa pudica</i> L.	ไมยราบ	H	ริมถนน ที่รกร้าง	ทั้งต้น แก้ไข้ บิด นิ่ว
<i>Caesalpinia bonduc</i> (L.) Roxb.	สวาด	WC	ที่รกร้าง	ใบ ใช้ขับลม ลูก แก่กษัย ขับปัสสาวะ ราก ใช้ถ่ายพยาธิ
<i>Sesbania javanica</i> Miq.	โสน	US	ที่รกร้าง ที่ชื้นแฉะ	ดอก ใช้รักษาประจำเดือน
<i>Crotalaria pallida</i> Ait.	หึ่งหาย	H	ริมถนน ที่รกร้าง	ทั้งต้น ใช้ขับปัสสาวะ ไข้ นิ่ว
<i>Crotalaria verrucosa</i> L.	หึ่งหายใหญ่	H	ริมถนน ที่รกร้าง	ทั้งต้น ใช้ถอนพิษไข้ ราก ใช้แก้พิษ

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ลักษณะพืช	แหล่งสำรวจพบ	ประโยชน์ทางยา
19. วงศ์ Liliaceae				
<i>Gloriosa superba</i> L.	ดองดึง	CH	ที่รกร้างว่างเปล่า	รากสะสมอาหาร ใช้รักษาโรค มะเร็ง โรคเรื้อน
20. วงศ์ Lythraceae				
<i>Lagerstroemia calyculata</i> Kurr	ตะแบก	T	ป่าละเมาะ	เปลือก แก้บิดมูกเลือด ผล ใช้รักษาเบาหวาน ทั้งต้น รักษาแผลหนอง
21. วงศ์ Malvaceae				
<i>Abutilon indicum</i> (L.) Sweet	ครอบฟันสี	US	ริมถนน	ราก แก้ปวดท้อง ท้องร่วง เมล็ด แก้บิดมูกเลือด
<i>Hibiscus tiliaceus</i> L.	โพทะเล	ST		ใบ รักษาแผลสด เปลือก รักษาระบบทางเดิน อาหาร ราก แก้ไข้ เปลือกต้น สมานแผล
<i>Sida acuta</i> Burm.f	หญ้าขัดใบยาว	US	ที่รกร้างว่างเปล่า	ทั้งต้น ใช้ถอนพิษไข้ แก้ปวด
22. วงศ์ Moraceae				
<i>Streblus asper</i> Lour.	ข่อย	T	ป่าละเมาะ	ใบ ใช้บรรเทาอาการปวด เมล็ด แก้ท้องขึ้น ขับลม เปลือก รักษาฝีขนาด
23. วงศ์ Onagraceae				
<i>Jussiaea repens</i> L.	แพงพวยน้ำ	AgH	แหล่งน้ำต่าง ๆ	ทั้งต้น ใช้ขับปัสสาวะ แก้โรค ผิวหนัง แก้แผลในปาก
24. วงศ์ Passifloraceae				
<i>Passiflora foetida</i> L.	กระทกรก	CH	พบทั่วไป	ใบ ตำพอกรักษาฝีหนอง ผล ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ
25. วงศ์ Piperaceae				
<i>Peperomia pellucida</i> (L.) kunth	ผักกะสัง	H	พบในที่ชุ่มชื้น	ใบ รักษาแผลฝีหนอง
26. วงศ์ Polygonaceae				
<i>Polygonum tomentosum</i> Wild.	เอื้องเพ็ดม้า	US	ในแหล่งน้ำต่าง ๆ	ใบ แก้ไข้ ขับเสมหะ ทั้งต้น ขับโลหิต ขับระดู
27. วงศ์ Pontederiaceae				
<i>Monochoria hastata</i> (L.) Solms	ผักตบไทย	AgH	ในแหล่งน้ำต่าง ๆ	ทั้งต้น แก้พิษไข้ ขับลม
<i>Eichhornia crassipes</i> (Mart.) Solms	ผักตบชวา	AgH	ในแหล่งน้ำต่าง ๆ	ทั้งต้น แก้พิษไข้ ขับลม
28. วงศ์ Portulacaceae				
<i>Portulaca oleracea</i> L.	ผักเบี้ยใหญ่	H	พบทั่วไป	ใบ แก้ไอ แก้แผลอักเสบ เมล็ด ใช้ถ่ายพยาธิ ทั้งต้น แก้บิด หนองใน
29. วงศ์ Rhamnaceae				
<i>Ziziphus oenoplia</i> Mill.	เล็บเหยี่ยว	C	ริมถนน ที่รกร้าง	ผล แก้ไอ ราก ขับปัสสาวะ เถา แก้โลหิตเป็นพิษ

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ลักษณะพืช	แหล่งสำรวจพบ	ประโยชน์ทางยา
30. วงศ์ Rhizophoraceae				
<i>Rhizophora apiculata</i> Blume	โกนกงใบเล็ก	ST	ป่าชายเลน	เปลือก แก้ท้องร่วง บิด แก่น บำรุงกำลัง
<i>Rhizophora mucronata</i> Poir	โกนกงใบใหญ่	ST	ป่าชายเลน	เปลือก แก้ท้องร่วง บิด แก่น บำรุงกำลัง
31. วงศ์ Rubiaceae				
<i>Morinda citrifolia</i> L.	ยอ	ST	ที่รกร้างป่า ละเมาะ	ดอก ขับลม ใบ แก้กษัย ราก เป็นยาระบาย
<i>Oldenlandia corymbosa</i> L.	หญ้าลั่นจู	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น รักษามาลาเรีย ใช้หัด
32. วงศ์ Sapindaceae				
<i>Cardiospermum halicacabum</i> L.	โลกกะอ่อม	CH	พบทั่วไป	ทั้งต้น รักษาไข้หวัด ขับโลหิต ขับระดู
33. วงศ์ Solanaceae				
<i>Physalis minima</i> L.	โทงเทง	H	ที่รกร้างว่าเปล่า	ทั้งต้น แก้กระหายน้ำ อักเสบ ฝี
<i>Solanum trilobatum</i> L.	มะแว้งเครือ	CH	ที่โล่งแจ้ง	ราก ผล ใช้ขับลมขับปัสสาวะ เมล็ด แก้ไอ
<i>Solanum nigrum</i> L.	มะแว้งนก	H	พบทั่วไป	ทั้งต้น แก้ท้องเสีย
<i>Datura metel</i> L.	สำเภา	H	ริมถนน ที่รกร้าง	ใบ รักษาอาการเคลื่อนไหว ทั้งต้น ใช้เป็นยาระงับปวด
34. วงศ์ Verbenaceae				
<i>Lantana camara</i> L.	ผกากรอง	CrS	ป่าละเมาะ	ใบ รักษาหิด ผื่นคัน ดอก แก้อาการคัน ห้ามเลือด ราก แก้ไข้หวัด แก้ปวดฟัน ทั้งต้น แก้โรคตาแดง
<i>Stachy tarphela indica</i> Vahl	พันธุเขียว	H	พบทั่วไป	ใบ รักษาอาการอักเสบ เปลือก แก้ท้องเสีย บิด
35. วงศ์ Vitaceae				
<i>Cayratia trifoliata</i> (L.) Domin	เถาถัน	CH	ป่าละเมาะที่ลุ่ม	ใบ รักษาแผล ฝี หนอง ลำต้น ขับเสมหะ ขับลม ผลอ่อน ขับลม ฟอกโลหิต เถา แก้ไข้หวัด
36. วงศ์ Zingiberaceae				
<i>Costus speciosus</i> (Koen) Smith	เอื้องหมายนา	H	ตามที่ชุ่มชื้น	เหง้าใช้ขับปัสสาวะ แก้กดขาว ทั้งต้น แก้ไอ ผื่นคัน

อักษรย่อลักษณะพันธุ์ไม้ที่ใช้ในตารางที่ 1

AgH	ไม้ล้มลุกอาศัยในน้ำ	C	ไม้เถา	CH	ไม้เถาล้มลุก	CrS	ไม้พุ่มลำต้นเดี่ยวกลาน
H	ไม้ล้มลุก	S	ไม้พุ่ม	ST	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	T	ไม้ยืนต้น
US	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	WC	ไม้เถาเนื้อแข็ง				

2. การรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง และหนองจิกจังหวัดปัตตานี เพื่อจัดทำสวนสาธิตสมุนไพร ณ สถานีบริการวิชาการชุมชนจังหวัดปัตตานี ฝ่ายบริการวิชาการชุมชน สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยการนำพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำรวจและรวบรวมในพื้นที่ศึกษา จำนวน 90 ชนิด 36 วงศ์ มาทำการขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณต้นแล้ว ทำการปลูกในสวนสาธิตพืชสมุนไพร โดยจัดเตรียมลักษณะพื้นที่ปลูกให้ใกล้เคียงกับลักษณะพื้นที่ที่พืชสมุนไพรชนิดนั้นๆ ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ และจากการสร้างสวนสาธิตพืชสมุนไพรดังกล่าว ทำให้ประชาชนผู้สนใจทางด้านสมุนไพร ได้มีสถานที่ในการศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพร